Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 6 mars 2025 *

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Förordning (EU) 2019/1111– Tillämpningsområde – Artikel 1.1 b och 1.2 e – Åtgärder i samband med förfogande över ett barns egendom – Artikel 7 – Behörighet i fråga om föräldraansvar – Artikel 10 – Val av domstol – Förordning (EU) nr 1215/2012 – Tillämpningsområde – Artikel 1.2 a – Fysiska personers rättsliga status, rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga omfattas inte – Bestämmelser om domstols behörighet i ett bilateralt avtal mellan Republiken Bulgarien och Ryska federationen vilket ingåtts före Republiken Bulgariens anslutning till Europeiska unionen – Skillnad mellan dessa bestämmelser och bestämmelserna i förordning 2019/1111 – Artikel 351 FEUF – Begreppet oförenlighet”

I mål C-395/23 [Anikovi] [i],

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Sofiyski Rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien) genom beslut av den 24 juni 2023, som inkom till domstolen den 29 juni 2023, vilket kompletterades genom ett beslut av den 6 februari 2024, som inkom till domstolen samma dag, i målet

E.M.A.,

E.M.A.,

M.I.A.

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av domstolens ordförande K. Lenaerts, tillförordnad ordförande på fjärde avdelningen, C. Lycourgos, ordförande på tredje avdelningen, M.L. Arastey-Sahún, ordförande på femte avdelningen samt domarna S. Rodin och O. Spineanu-Matei (referent),

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitiesekreterare: handläggaren R. Stefanova-Kamisheva,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 12 september 2024,

* Rättegångsspråk: bulgariska.

[i] Förevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– E.M.A., E.M.A. samt av M.I.A., genom L.S. Tsoncheva, advokat,

– Spaniens regering, genom I. Herranz Elizalde och P. Pérez Zapico, båda i egenskap av ombud,

– Ungerns regering, genom Zs. Biró-Tóth och M.Z. Fehér, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom S. Noë, W. Wils och I. Zaloguin, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 28 november 2024 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.1 c i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 2008, s. 6) (nedan kallad Rom I-förordningen), artikel 24 led 1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1) (nedan kallad Bryssel Ia-förordningen) och artikel 1.2 e. och artikel 7.1 i rådets förordning (EU) 2019/1111 av den 25 juni 2019 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar och om internationella bortföranden av barn (EUT L 178, 2019, s. 1, och rättelse i EUT L 347, 2020, s. 52) (nedan kallad Bryssel IIb-förordningen).

2 Begäran har framställts i ett mål om frivillig rättsvård som inletts för två underåriga barns räkning, E.M.A och E.M.A, i syfte att erhålla tillstånd från en domstol att med modern M.I.A:s samtycke sälja deras andelar i tre fastigheter i Bulgarien.

Tillämpliga bestämmelser

Internationell rätt

3 Fördraget mellan Socialistiska Sovjetrepublikernas union och Folkrepubliken Bulgarien om rättslig hjälp i civil-, familje- och brottmål, undertecknat i Moskva den 19 februari 1975 (Förenta nationernas fördragssamling, volym 1015, nr 14855, s. 41) (nedan kallat det rysk-bulgariska fördraget), ratificerades i Bulgarien genom dekret nr 784 av den 15 april 1975 (DV nr 33/1975) och publicerades den 10 februari 1976 (DV nr 12/1976, rättelse till DV nr 17/2014). I artikel 25 i detta fördrag föreskrivs följande:

”1. Rättsförhållandet mellan föräldrar och barn ska avgöras av lagstiftningen i den avtalspart inom vars territorium dessa har sin gemensamma hemvist.

…

6. När det gäller de rättsförhållanden som avses i punkterna 1, 2, 3, 4 och 5 ska domstolarna i den fördragsslutande part där barnet är medborgare eller där barnet har sitt hemvist eller sin vistelseort vara behöriga.”

4 I artikel 30.2 i det rysk-bulgariska fördraget föreskrivs att formen för en transaktion avseende fast egendom ska bestämmas av lagen i den avtalsslutande part där den fasta egendomen är belägen.

Unionsrätt

Rom I-förordningen

5 I artikel 4 i Rom I-förordningen, med rubriken ”Tillämplig lag i avsaknad av parternas lagval”, föreskrivs följande i punkt 1 c:

”I den utsträckning tillämplig lag för avtalet inte har valts i enlighet med artikel 3 och utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 5–8, ska den lag som gäller för avtalet fastställas på följande sätt:

…

c) Avtal som avser sakrätt till fast egendom eller hyra av fast egendom ska vara underkastade lagen i det land där egendomen är belägen.

…”

Bryssel Ia-förordningen

6 Artikel 1 i Bryssel Ia-förordningen föreskriver följande:

”1. Denna förordning är tillämplig på privaträttens område, oberoende av vilket slag av domstol det är fråga om. …

2. Denna förordning är inte tillämplig på

a) fysiska personers rättsliga status, rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga, …”

7 Artikel 24 led 1 i Bryssel Ia-förordningen har följande lydelse:

”Följande domstolar i en medlemsstat ska, oberoende av var parterna har hemvist, ha exklusiv behörighet:

1) Om talan avser sakrätt i fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom, domstolarna i den medlemsstat där egendomen är belägen.

…”

Bryssel IIb -förordningen

8 Skälen 10, 19, 20 och 91 i Bryssel IIb-förordningen har följande lydelse:

”(10) När det gäller barnets egendom bör denna förordning endast tillämpas på åtgärder för att skydda barnet, nämligen att utse och tilldela uppgifter till en person eller ett organ med ansvar för att förvalta barnets egendom samt företräda och bistå barnet, och åtgärder för förvaltning av, bevarande av eller förfogande över barnets egendom. I detta sammanhang bör förordningen exempelvis tillämpas i fall där förfarandets mål är att utse en person eller ett organ som ska förvalta barnets egendom. De åtgärder avseende barnets egendom som inte rör skydd av barnet bör även i fortsättningen regleras av [Bryssel I a-förordningen]. Bestämmelserna om behörighet i prejudiciella frågor i denna förordning bör emellertid kunna tillämpas i sådana fall.

…

(19) Reglerna om behörighet i frågor om föräldraansvar har utformats med hänsyn till barnets bästa och bör tillämpas i enlighet med detta. …

(20) För att skydda barnets bästa bör behörigheten i första hand avgöras i enlighet med närhetskriteriet. Följaktligen bör behörigheten ligga hos den medlemsstat där barnet har hemvist, förutom i vissa situationer som fastställs i denna förordning, t.ex. om barnets vistelseort ändras eller efter en överenskommelse mellan de personer som har föräldraansvar.

…

(91) Det erinras om att artikel 351 [FEUF] är tillämplig på avtal som en medlemsstat ingått med ett eller flera tredjeländer före tidpunkten för dess anslutning till unionen.”

9 I artikel 1 i förordningen, med rubriken ”Tillämpningsområde” föreskrivs följande:

”1. Denna förordning ska tillämpas på civilrättsliga frågor om

a) äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap,

b) tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsande av föräldraansvar.

2. Frågorna enligt punkt 1 b kan bland annat omfatta

…

e) åtgärder till skydd för barnet i samband med förvaltning av, bevarande av eller förfogande över ett barns egendom.

…”

10 I artikel 7 i förordningen, med rubriken ”Allmän behörighet”, föreskrivs följande:

”1. Domstolarna i en medlemsstat ska vara behöriga i mål om föräldraansvar för ett barn som har hemvist i den medlemsstaten vid den tidpunkt då talan väcks.

2. Punkt 1 i denna artikel ska tillämpas med förbehåll för artiklarna 8–10.”

11 Artikel 10 i Bryssel IIb-förordningen har rubriken ”Val av domstol”. I punkt 1 i den artikeln föreskrivs följande:

”Domstolarna i en medlemsstat ska vara behöriga i mål om föräldraansvar om de följande villkoren är uppfyllda:

a) Barnet har en nära anknytning till den medlemsstaten, särskilt genom att
   i) åtminstone någon av personerna med föräldraansvar har hemvist i den medlemsstaten,
   ii) den medlemsstaten är barnets tidigare hemvist, eller
   iii) barnet är medborgare i den medlemsstaten.

b) Parterna samt eventuella andra personer med föräldraansvar har
   i) fritt avtalat om behörigheten senast vid den tidpunkt då talan väcks, eller
   ii) under förfarandets gång uttryckligen godtagit behörigheten och domstolen har säkerställt att alla parter upplysts om sin rätt att inte godta behörigheten.

c) Utövandet av behörigheten är till barnets bästa.”

12 Kapitel VIII i förordningen, som omfattar artiklarna 94–99, reglerar förhållandet mellan förordningen och andra rättsliga instrument, däribland vissa bilaterala avtal mellan medlemsstaterna och Heliga stolen.

Bulgarisk rätt

13 Enligt artikel 18 i Zakon za zadalzheniata i dogovorite (lagen om skyldigheter och avtal) ska avtal om äganderättsövergång eller andra sakrätter avseende fast egendom ingås genom notariebestyrkt handling.

14 Enligt artikel 130.3 i Semeen kodeks (familjelagen) får förfoganden som avser bland annat fast egendom som tillhör ett barn endast vidtas efter godkännande av Rayonen sad (distriktsdomstol) inom vars domkrets barnet har sin aktuella adress, förutsatt att förfogandehandlingen inte strider mot barnets bästa.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 År 2023 mottog Sofiyski Rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien), som är den hänskjutande domstolen, en ansökan som ingavs för två underåriga barn med ryskt medborgarskap och med hemvist i Tyskland för att erhålla godkännande för att sälja sina andelar i tre fastigheter i Bulgarien som de ärvt till följd av att deras far avlidit.

16 Enligt artikel 130.3 i familjelagen ska nämligen försäljning av fast egendom som tillhör ett barn, med hänsyn till barnets bästa, godkännas av den lokalt behöriga Rayonen sad (distriktsdomstolen), innan den kan registreras av notarius publicus enligt artikel 18 i lagen om skyldigheter och avtal.

17 Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida bulgariska domstolar är behöriga i en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet. Den hänskjutande domstolen har inledningsvis påpekat att Varhoven kasatsionen sad (Högsta domstolen, Bulgarien) grundar de bulgariska domstolarnas behörighet i en sådan situation på bestämmelser i nationell rätt och på artikel 30.2 i det rysk-bulgariska fördraget, medan en annan nationell domstol även har hänvisat till artikel 4.1 c i Rom I-förordningen. Den hänskjutande domstolen anser emellertid att sistnämnda bestämmelse inte är relevant, till skillnad från artikel 24 led 1 i Bryssel Ia-förordningen.

18 Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet även skulle kunna omfattas av tillämpningsområdet för Bryssel II b-förordningen, såvida inte ett sådant internationellt avtal som det rysk-bulgariska fördraget avviker från detta. I det sistnämnda fallet och i enlighet med artikel 7.1 i förordningen är det domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist, i förevarande fall de tyska domstolarna, som är behöriga.

19 Mot denna bakgrund beslutade Sofiyski Rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1. Omfattar tillämpningsområdet för artikel 1.2 e i [Bryssel IIb-förordningen] även förfaranden för frivillig rättsvård avseende en domstols utfärdande av ett förhandsgodkännande av förmögenhetsdispositioner, till exempel en försäljning, rörande fast egendom eller andelar i fast egendom, vilka tillhör ett barn?

2. Enligt vilken förordning fastställs den internationella behörigheten för en domstol i en av Europeiska unionens medlemsstater i ett förfarande för frivillig rättsvård avseende en domstols utfärdande av ett förhandsgodkännande av förmögenhetsdispositioner, till exempel en försäljning, rörande fast egendom eller andelar i fast egendom som tillhör ett barn: artikel 7.1 i [Bryssel IIb-förordningen] – domstolarna på den plats där barnet har sin hemvist – eller artikel 4.1 c i [Rom- I förordningen] eller artikel 24 led 1 i [Bryssel I a förordningen] – domstolarna på den plats där den fasta egendomen är belägen?

3. Har ett bilateralt internationellt avtal mellan en medlemsstat (Republiken Bulgarien) och ett tredjeland (Sovjetunionen respektive Ryska federationen), som ingicks före medlemsstatens anslutning till Europeiska unionen, företräde framför bestämmelserna i [Bryssel II b förordningen], när det internationella avtalet inte anges i kapitel VIII i förordning 2019/1111?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första och den andra tolkningsfrågan

20 Det ska inledningsvis påpekas att även om artikel 4.1 c i Rom I-förordningen nämns i den andra frågan, har den hänskjutande domstolen förklarat att den endast har hänvisat till denna bestämmelse på grund av att en bulgarisk domstol har grundat sin behörighet på denna

bestämmelse, men att den inte hyser något tvivel om att nämnda bestämmelse, som faktiskt avser tillämplig lag och inte domstols behörighet, till skillnad från artikel 24 led 1 i Bryssel Ia-förordningen, inte är relevant för att besvara den andra frågan.

21 Det ska även påpekas att, såsom framgår av beslutet om hänskjutande och bekräftades vid förhandlingen av moderns och de två berörda barnens advokat, ett av dessa barn har blivit myndigt under förfarandets gång.

22 Under dessa omständigheter ska den hänskjutande domstolen anses ha ställt den första och den andra frågan, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida ett domstolsgodkännande, som har begärts för ett underårigt barns räkning med hemvist i en medlemsstat, att sälja de andelar som detta barn innehar i fastigheter belägna i en annan medlemsstat omfattas av tillämpningsområdet för Bryssel IIb-förordningen eller Bryssel Ia-förordningen.

23 Enligt artikel 1 i Bryssel IIb-förordningen ska förordningen tillämpas på civilrättsliga frågor om bland annat utövande av föräldraansvar. Enligt artikel 1.2 e i förordningen avser dessa områden särskilt ”åtgärder till skydd för barnet i samband med förvaltning av, bevarande av eller förfogande över ett barns egendom”.

24 Enligt artikel 1.1 i Bryssel Ia-förordningen är densamma tillämplig på privaträttens område, oberoende av vilket slag av domstol det är fråga om. Det framgår bland annat av artikel 24 led 1 att privaträttens område omfattar ”sakrätt i fast egendom”. I artikel 1.2 a i Bryssel Ia-förordningen undantas ”fysiska personers rättsliga status, rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga” från förordningens tillämpningsområde.

25 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att ett godkännande från domstol, såsom det som är aktuellt i det nationella målet, är en åtgärd som vidtas med hänsyn till det underåriga barnets rättsliga status, rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga, och som syftar till att skydda barnets bästa. Det framgår av domstolens praxis att eftersom kravet på att erhålla ett sådant godkännande således är en direkt följd av denna rättsliga status, rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga, utgör godkännandet, oberoende av vilken typ av rättshandling som tillståndet avser, en åtgärd till skydd för barnet som har samband med förvaltning av, bevarande av eller förfogande över dess egendom inom ramen för utövandet av föräldraansvar, i den mening som avses i artikel 1.2 e i Bryssel IIb-förordningen, och som direkt hänför sig till den berörda fysiska personens rättskapacitet, i den mening som avses i artikel 1.2 a i Bryssel Ia-förordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 oktober 2013, Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, punkt 26, och dom av den 6 oktober 2015, Matoušková, C-404/14, EU:C:2015:653, punkterna 28–31).

26 Mot bakgrund av dessa omständigheter och unionslagstiftarens avsikt, såsom den kommer till uttryck i skäl 10 i Bryssel IIb-förordningen, omfattas ett sådant domstolgodkännande som det som är aktuellt i det nationella målet av tillämpningsområdet för denna förordning, och därför inte av Bryssel Ia-förordningen.

27 Under dessa omständigheter är det, i enlighet med artikel 7.1 i Bryssel IIb-förordningen, domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks i princip behöriga att meddela ett sådant godkännande.

28 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första och den andra frågan besvaras enligt följande. Bryssel IIb-förordningen ska tolkas så, att ett godkännande av domstol, som har begärts för ett underårigt barns räkning och vilket barn har hemvist i en medlemsstat, att sälja de andelar som barnet innehar i fast egendom belägen i en annan medlemsstat omfattas av frågor om föräldraansvar, i den mening som avses i artikel 1.1 b i denna förordning, i den mån detta godkännande avser de skyddsåtgärder som avses i punkt 2 e i samma artikel. Härav följer att det enligt artikel 7.1 i förordningen i princip är domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks som är behöriga att ge ett sådant godkännande.

Den tredje frågan

29 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida ett bilateralt avtal som ingåtts mellan en medlemsstat och ett tredjeland före denna medlemsstats anslutning till unionen kan avvika från bestämmelserna i Bryssel IIb-förordningen, trots att det inte nämns i kapitel VIII i förordningen.

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till prövning

30 Den spanska regeringen har i sitt skriftliga yttrande ifrågasatt huruvida den tredje frågan kan tas upp till sakprövning, eftersom den inte har något samband med saken i det nationella målet och eftersom den hänskjutande domstolen inte har visat att det finns ett samband mellan det rysk-bulgariska fördraget och någon bestämmelse i unionsrätten.

31 Domstolen erinrar härvid om att det uteslutande ankommer på den nationella domstolen, vid vilken tvisten anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till domstolen. Frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras således vara relevanta. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 23 november 2021, IS (Hänskjutandebeslutets rättsstridighet), C-564/19, EU:C:2021:949, punkterna 60 och 61 samt där angiven rättspraxis).

32 Enligt fast rättspraxis, som återspeglas i artikel 94 a och b i domstolens rättegångsregler, krävs det att den nationella domstolen klargör den faktiska och rättsliga bakgrunden till de frågor som ställs, eller att den åtminstone förklarar de faktiska omständigheter som ligger till grund för dessa frågor, eftersom det är nödvändigt att komma fram till en tolkning av unionsrätten som är användbar för den nationella domstolen. Enligt artikel 94 c i rättegångsreglerna krävs vidare att begäran om förhandsavgörande innehåller en redogörelse för de skäl som fått den hänskjutande domstolen att undra över tolkningen eller giltigheten av de aktuella bestämmelserna i unionsrätten, och för det samband som den har funnit föreligga mellan dessa bestämmelser och den nationella lagstiftning som är tillämplig i det nationella målet (dom av den 21 december 2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, punkt 59 och där angiven rättspraxis).

33 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen, såsom den spanska regeringen har angett i sitt skriftliga yttrande, i sin tredje tolkningsfråga inte uttryckligen nämnt den bestämmelse i det rysk-bulgariska fördraget som skulle kunna strida mot behörighetsregeln i artikel 7.1 i Bryssel IIb-förordningen, vilken är den enda regel som den hänskjutande domstolen har hänvisat till för det fall förordningen skulle vara tillämplig.

34 I de skäl i beslutet om hänskjutande som avser redogörelsen för de tillämpliga bestämmelserna i det aktuella målet har den hänskjutande domstolen emellertid hänvisat till artiklarna 25 och 30 i detta fördrag. Den hänskjutande domstolen har anfört att det framgår av nationell rättspraxis att bulgariska domstolar, enligt bestämmelser i nationell rätt och artikel 30.2 i nämnda fördrag, förklarar sig behöriga, i egenskap av domstol i den stat där den fasta egendomen är belägen, att ge det godkännande som avses i artikel 130.3 i familjelagen.

35 Vidare följer det av artikel 25.6 i det rysk-bulgariska fördraget att med hänsyn till att det underåriga barnet i det nationella målet har hemvist i en stat som inte är avtalsslutande part i det rysk-bulgariska fördraget, nämligen Förbundsrepubliken Tyskland, skulle domstolarna i den avtalsslutande part där barnet är medborgare, i förevarande fall de ryska rättsliga organen, såsom kommissionen har angett i sitt skriftliga yttrande, även kunna vara behöriga enligt denna bestämmelse i fördraget, att ge det begärda godkännandet.

36 I behörighetsregeln i artikel 7.1 i Bryssel IIb-förordningen föreskrivs, såsom angetts i punkt 27 ovan, att domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist, i förevarande fall tyska domstolar, i princip är behöriga.

37 Eftersom det i denna bestämmelse föreskrivs en annan domstols behörighet än den som skulle kunna följa av artikel 25.6 i det rysk-bulgariska fördraget och vad som enligt den nationella rättspraxis som det hänvisas till i begäran om förhandsavgörande följer av artikel 30.2 i detta fördrag, framgår det med tillräcklig tydlighet av den tredje frågan, av dess motivering och av de tillämpliga bestämmelser som den hänskjutande domstolen har redogjort för att denna fråga har samband med saken i det nationella målet på grund av att det finns olika behörighetsregler mellan unionsrätten och detta fördrag och att det problem som tas upp där inte är rent hypotetiskt.

38 Under dessa förhållanden finner domstolen att den tredje frågan kan tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

39 Det framgår av fast rättspraxis att det, enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF, ankommer på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar, som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den ska pröva. I detta syfte kan EU-domstolen behöva omformulera de frågor som hänskjutits. EU-domstolen kan dessutom behöva ta hänsyn till unionsbestämmelser som den nationella domstolen inte har hänvisat till i sin fråga (dom av den 15 juli 2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, punkt 31).

40 Den omständigheten att en nationell domstol formellt sett har formulerat sin tolkningsfråga med hänvisning till vissa bestämmelser i unionsrätten, utgör nämligen inte hinder för att EU-domstolen tillhandahåller den domstolen alla uppgifter om unionsrättens tolkning som kan vara användbara vid avgörandet av det nationella målet, oberoende av om det har hänvisats därtill i frågorna eller inte. EU-domstolen ska härvid, utifrån samtliga uppgifter som den

nationella domstolen har lämnat, och i synnerhet utifrån skälen i beslutet om hänskjutande, avgöra vilka delar av unionsrätten som behöver tolkas med hänsyn till saken i målet (dom av den 22 december 2022, Ministre de la Transition écologique och Premier ministre (Statens ansvar för luftförorening), C-61/21, EU:C:2022:1015, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

41 Det ska understrykas att den hänskjutande domstolen i huvudsak har motiverat sin tredje fråga genom att påpeka att även om kapitel VIII i Bryssel IIb-förordningen, i enlighet med dess rubrik, reglerar förordningens förhållande ”till andra instrument”, avser de instrument som nämns i detta kapitel inte något bilateralt avtal som ingåtts mellan en medlemsstat och ett tredjeland, såsom det rysk-bulgariska fördraget, med undantag för de bilaterala avtal som vissa medlemsstater har ingått med Heliga stolen, vilka inte är relevanta i förevarande fall.

42 Det framgår emellertid av skäl 91 i Bryssel IIb-förordningen att artikel 351 FEUF ska tillämpas på avtal som en medlemsstat har ingått med ett eller flera tredjeländer före tidpunkten för dess anslutning till unionen.

43 Under dessa omständigheter ska den hänskjutande domstolen anses ha ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 351 FEUF ska tolkas så, att den reglerar förhållandet mellan ett bilateralt avtal som ingåtts mellan en medlemsstat och ett tredjeland före denna medlemsstats anslutning till unionen och Bryssel IIb-förordningen när ett sådant fördrag inte nämns i kapitel VIII i förordningen och, om så är fallet, under vilka omständigheter detta avtal kan avvika från nämnda förordning.

44 I artikel 351 första stycket FEUF föreskrivs att de rättigheter och förpliktelser som följer av avtal som ingåtts före den 1 januari 1958 eller, för stater som senare ansluter sig, före tidpunkten för deras anslutning mellan å ena sidan en eller flera medlemsstater och å andra sidan ett eller flera tredjeländer inte ska påverkas av bestämmelserna i fördragen. I andra stycket i denna bestämmelse anges att i den mån dessa avtal inte är förenliga med fördragen ska den eller de berörda medlemsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder för att undanröja det som är oförenligt med fördragen. Medlemsstaterna ska vid behov bistå varandra i detta syfte och i förekommande fall inta en gemensam hållning.

45 Det framgår av domstolens praxis avseende artikel 351 FEUF att denna bestämmelse syftar till att göra det möjligt för medlemsstaterna att respektera de rättigheter som tredjeländer har enligt internationell rätt enligt avtal som ingåtts före dessa medlemsstaters anslutning till unionen och att fullgöra motsvarande skyldigheter (se, bland annat, för ett liknande resonemang, dom av den 9 februari 2012, Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, punkt 61, dom av den 13 januari 2022, MIUR och Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, punkt 55, och dom av den 14 mars 2024, kommissionen/Förenade kungariket (Högsta domstolens dom), C-516/22, EU:C:2024:231, punkt 60).

46 Artikel 351 första stycket FEUF utgör vidare en regel som, när villkoren för dess tillämpning är uppfyllda, kan medge undantag från tillämpningen av vilken som helst bestämmelse i unionsrätten, såväl primärrättsliga som sekundärrättsliga (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 oktober 2022, Generalstaatsanwaltschaft München (Utlämning och ne bis in idem), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, punkterna 119 och 121 samt där angiven rättspraxis).

47 Domstolen har emellertid preciserat att om en unionsregel enligt artikel 351 första stycket FEUF kan träda tillbaka för ett internationellt avtal, förutsätter detta att två villkor är uppfyllda: Det ska vara fråga om ett avtal som ingåtts före ikraftträdandet av unionsfördragen i den berörda

medlemsstaten och avtalet ska ge det berörda tredjelandet rättigheter som det kan kräva att denna medlemsstat respekterar (dom av den 14 mars 2024, kommissionen/Förenade kungariket (Högsta domstolens dom), C-516/22, EU:C:2024:231, punkt 64 och där angiven rättspraxis).

48 Domstolen har även slagit fast att det ankommer på medlemsstaternas domstolar att pröva huruvida en eventuell oförenlighet mellan unionsrätten och ett sådant internationellt avtal som avses i artikel 351 FEUF kan undvikas genom att det i möjligaste mån och med iakttagande av internationell rätt ges en tolkning som är förenlig med unionsrätten. Om det inte är möjligt att göra en konform tolkning av avtalet är medlemsstaterna enligt artikel 351 andra stycket FEUF skyldiga att vidta nödvändiga åtgärder för att undanröja oförenligheten mellan avtalet och unionsrätten, i förekommande fall genom att säga upp avtalet. I avvaktan på ett sådant upphävande har de emellertid enligt artikel 351 första stycket FEUF rätt att fortsätta att tillämpa avtalet (dom av den 22 oktober 2020, Ferrari, C-720/18 och C-721/18, EU:C:2020:854, punkterna 68 och 69 samt där angiven rättspraxis).

49 Det framgår av punkterna 44–48 ovan att när ett fördrag som ingåtts mellan en medlemsstat och ett eller flera tredjeländer före tidpunkten för denna medlemsstats anslutning till unionen inte nämns i en unionsrättsakt, är artikel 351 FEUF, såsom en allmän primärrättslig bestämmelse, avsedd att reglera förhållandet mellan denna akt och detta fördrag, såsom det erinras om i skäl 91 i förordningen vad gäller Bryssel IIb-förordningen. Under förutsättning att ett tredjeland som är part i ett sådant fördrag har rättigheter som det kan kräva att den aktuella medlemsstaten iakttar, ger artikel 351 FEUF denna medlemsstat rätt att tillämpa bestämmelserna i detta fördrag även om dessa bestämmelser, i avsaknad av möjlighet att tolka dem på ett sätt som är förenligt med unionsrätten, är oförenliga med unionsrätten. I händelse av oförenlighet får medlemsstaten fortsätta att tillämpa bestämmelserna i fördraget till dess att de åtgärder som är nödvändiga för att undanröja denna oförenlighet får verkan.

50 I förevarande fall ankommer det inledningsvis på den hänskjutande domstolen att kontrollera huruvida det rysk-bulgariska fördrag som Republiken Bulgarien ingick före sin anslutning till unionen innehåller regler som Ryska federationen kan kräva att denna medlemsstat iakttar.

51 Om så är fallet ankommer det vidare på den hänskjutande domstolen att kontrollera huruvida det rysk-bulgariska fördraget är oförenligt med Bryssel IIb-förordningen, genom att det i dessa två rättsakter inte föreskrivs att samma domstol är behörig under omständigheterna i det nationella målet.

52 Vid denna kontroll ska inte bara artikel 7.1 i Bryssel IIb-förordningen beaktas, utan även artikel 7.2 i samma förordning, enligt vilken punkt 1 i denna artikel ”ska tillämpas med förbehåll för artiklarna 8–10” i förordningen. Denna formulering återspeglar, såsom framgår av skäl 20 i förordningen, unionslagstiftarens avsikt att i vissa situationer föreskriva behörighet för andra domstolar än de i den ort där barnet har hemvist, vilka fastställs enligt närhetskriteriet.

53 I artikel 10.1 i Bryssel IIb-förordningen föreskrivs att domstolarna i en medlemsstat ska vara behöriga i mål om föräldraansvar när tre villkor är uppfyllda.

54 Enligt led a i denna bestämmelse ska det berörda barnet ha en nära anknytning till den medlemsstaten, varvid det ska preciseras att uppräkningen av de tre typfallen i led a inte är uttömmande på grund av uttrycket ”särskilt”. Förekomsten av en nära anknytning kan således även fastställas på grundval av en annan omständighet som är relevant inom ramen för det

förfarande för vilket valet av domstol enligt artikel 10 i Bryssel IIb-förordningen görs och som ger upphov till en konkret och viktig anknytning mellan nämnda medlemsstat och barnets personliga intressen.

55 I denna bestämmelse föreskrivs att parterna eller någon annan person med föräldraansvar enligt led b i) antingen fritt avtalat om behörigheten senast vid den tidpunkt då talan väcks, eller enligt led b ii) under förfarandets gång uttryckligen godtagit behörigheten och domstolen har säkerställt att alla parter upplysts om sin rätt att inte godta behörigheten.

56 I led c i samma bestämmelse anges att den berörda domstolens behörighet ska utövas med hänsyn till barnets bästa. Detta led återspeglar skäl 19 i Bryssel IIb-förordningen, där det bland annat anges att behörighetsreglerna i mål om föräldraansvar är utformade med hänsyn till barnets bästa. Av detta följer att frågan om domstols behörighet framför allt ska avgöras på grundval av detta överordnade intresse. Detta kan endast säkerställas genom att det i varje enskilt fall prövas huruvida det val av forum som görs med stöd av artikel 10.1 i förordningen är förenligt med nämnda intresse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 oktober 2014, E., C-436/13, EU:C:2014:2246, punkterna 45 och 47).

57 Den hänskjutande domstolen kan således förklara sig behörig enligt Bryssel IIb-förordningen under förutsättning att den, för det första, försäkrar sig om att det inom ramen för det förfarande som inletts vid den domstolen finns en konkret och viktig anknytning mellan Republiken Bulgarien och det berörda barnets personliga intressen, vilket skulle kunna vara fallet med den omständigheten att barnet innehar andelar i fast egendom som är belägen i den medlemsstaten, för det andra, med hänsyn till att det inte finns någon svarande i ett sådant förfarande för frivillig rättsvård som det som är aktuellt i det nationella målet, modern till det minderåriga barnet, i egenskap av den enda person som har föräldraansvar, under förfarandets gång uttryckligen godtagit behörigheten och domstolen har säkerställt att alla parter upplysts om sin rätt att inte godta behörigheten och, för det tredje, att denna behörighet utövas med hänsyn till barnets bästa.

58 Om den hänskjutande domstolen i det nationella målet skulle finna att det rysk-bulgariska fördraget är oförenligt med Bryssel IIb-förordningen, eftersom det ger behörighet åt andra domstolar än dem som anges i artiklarna 7–10 i förordningen, ska den därefter, i enlighet med den rättspraxis som det erinrats om i punkt 48 ovan, pröva huruvida denna oförenlighet kan undvikas genom en tolkning av detta fördrag som är förenlig med förordningen. Om så inte är fallet och om den inte är behörig att själv undanröja denna oförenlighet, kan den hänskjutande domstolen, slutligen, tillämpa bestämmelserna i nämnda fördrag och bortse från bestämmelserna i Bryssel IIb-förordningen.

59 Det ska emellertid understrykas att även om medlemsstaternas domstolar visserligen är skyldiga att kontrollera huruvida en eventuell oförenlighet mellan unionsrätten och ett tidigare bilateralt avtal, såsom det rysk-bulgariska fördraget, kan undvikas genom att detta avtal, i största möjliga utsträckning och med iakttagande av internationell rätt, tolkas i överensstämmelse med unionsrätten, är de inte skyldiga att pröva huruvida en eventuell oförenlighet mellan unionsrätten och ett sådant avtal kan undvikas genom att unionsrätten tolkas eller tillämpas på ett sätt som är förenligt med nämnda avtal.

60 Den hänskjutande domstolen ska således inte använda sig av den möjlighet som avses i punkt 57 ovan att erkänna sig behörig enligt artikel 10.1 a, b ii) och c i Bryssel IIb-förordningen, i stället för att tillämpa den allmänna behörighetsregeln i artikel 7.1 i denna förordning, i syfte att

förena unionsrätten med det rysk-bulgariska fördraget och därigenom konstatera att det fördraget, under omständigheterna i det nationella målet, är förenligt med unionsrätten, eftersom det i unionsrätten och i nämnda fördrag föreskrivs att samma domstol är behörig i det målet.

61 Mot denna bakgrund ska den tredje frågan besvaras på följande sätt: Artikel 351 FEUF ska tolkas så, att den reglerar förhållandet mellan ett fördrag som ingåtts mellan en medlemsstat och ett eller flera tredjeländer före tidpunkten för denna medlemsstats anslutning till unionen och Bryssel IIb-förordningen, när detta fördrag, även om det inte nämns i kapitel VIII i förordningen, ger rättigheter som ett tredjeland som är part i nämnda fördrag kan kräva att den berörda medlemsstaten iakttar. För det fall att ett sådant fördrag är oförenligt med Bryssel IIb-förordningen, vilken oförenlighet inte kan undvikas av en domstol i den medlemsstaten inom ramen för ett mål som pågår vid den och som avser ett område som regleras både av detta fördrag och av förordningen, får den domstolen tillämpa bestämmelserna i nämnda fördrag till nackdel för bestämmelserna i nämnda förordning, så länge som de åtgärder som är nödvändiga för att undanröja denna oförenlighet inte har trätt i kraft, varvid nämnda medlemsstat ska vidta alla lämpliga åtgärder för att besluta om och genomföra sådana åtgärder.

Rättegångskostnader

62 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

1) **Rådets förordning (EU) 2019/1111 av den 25 juni 2019 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar och om internationella bortföranden av barn**

   ska tolkas så,

   att ett godkännande av domstol, som har begärts för ett underårigt barns räkning och vilket barn har hemvist i en medlemsstat, att sälja de andelar som barnet innehar i fast egendom belägen i en annan medlemsstat omfattas av frågor om föräldraansvar, i den mening som avses i artikel 1.1 b i denna förordning, i den mån detta godkännande avser de skyddsåtgärder som avses i punkt 2 e i samma artikel. Härav följer att det enligt artikel 7.1 i förordningen i princip är domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks som är behöriga att ge ett sådant godkännande.

2) **Artikel 351 FEUF ska tolkas så, att den reglerar förhållandet mellan ett fördrag som ingåtts mellan en medlemsstat och ett eller flera tredjeländer före tidpunkten för denna medlemsstats anslutning till Europeiska unionen och förordning 2019/1111, när detta fördrag, även om det inte nämns i kapitel VIII i förordningen, ger rättigheter som ett tredjeland som är part i nämnda fördrag kan kräva att den berörda medlemsstaten iakttar. För det fall att ett sådant fördrag är oförenligt med förordning 2019/1111, vilken oförenlighet inte kan undvikas av en domstol i den medlemsstaten inom ramen för ett mål som pågår vid den och som avser ett område som regleras både av detta fördrag och**

av förordningen, får den domstolen tillämpa bestämmelserna i nämnda fördrag till nackdel för bestämmelserna i nämnda förordning, så länge som de åtgärder som är nödvändiga för att undanröja denna oförenlighet inte har trätt i kraft, varvid nämnda medlemsstat ska vidta alla lämpliga åtgärder för att besluta om och genomföra sådana åtgärder.

Underskrifter